

En myndighetsgemensam fri översättning av

Europeiska kommissionens vägledning om förstärkt kund- och transaktionskontroll till skydd mot kringgående av sanktionerna mot Ryssland

Riktad till tillverkare, distributörer, återförsäljare, exportörer och speditörer av produkter och tjänster som är föremål för handelsrestriktioner genom exportkontroll eller sanktioner.

Förord

I april 2023 publicerade Säkerhetspolisen, Tullverket och Inspektionen för strategiska produkter (ISP) gemensamt en informationsbroschyr om rysk teknikanskaffning i Sverige. I denna understryks hur det ryska militärindustriella komplexet genom olika nätverk av täckbolag samt utländska distributörer och återförsäljare kringgår sanktioner mot Ryssland beslutade av Europeiska unionen (EU). Säkerhetspolisen har sedan dess i olika publikationer närmare beskrivit hur denna olovliga teknik- och produktanskaffning kan gå till, samt hur de ryska underrättelse- och säkerhetstjänsterna många gånger kan vara involverade i sådana upplägg.

Antalet aktörer involverade i olika former av kringgåenden av EU:s sanktioner mot Ryssland fortsätter att öka. Ryssland är i dagsläget i stort behov av komponenter till sin krigsmaterielindustri, vilken går på högvarv. Kringgåendet av EU:s sanktioner mot Ryssland utgör ett allvarligt hot mot fred och säkerhet i Europa. Delar av den ryska produkt- och teknikanskaffningen utgör även ett hot mot svensk nationell säkerhet.

Notera: Risk för påföljd

Överträdelse av förbud och krav i sanktions- och exportkontrollagstiftningen är många gånger brottsligt och kan leda till såväl fängelse som företagsbot och förverkande. En export till Ryssland kan utgöra brott oavsett om den sker direkt eller indirekt (via ett annat land). Att delta i ett upplägg som har till syfte eller verkan att kringgå EU:s ekonomiska sanktioner utgör ett brott i sig.

Svenska tillverkare, distributörer, återförsäljare, exportörer och speditörer kan medvetet eller omedvetet involveras i de ryska nätverkens anskaffningsupplägg. Utöver det allmänna säkerhetshotet sådana handel medför löper dessa företag såväl kommersiella som rättsliga risker. Företagens behov av god kundkännedom och transaktionskontroll, bland annat genom effektiv implementering av interna regel- efterlevnadsprogram på exportkontroll- och sanktionsområdet, har aldrig varit större.

I september 2023 publicerade EU-kommissionen en vägledning till EU-baserade verksamhetsutövare vars produkter riskerar att exporteras eller vidareexporteras till Ryssland i strid med EU:s sanktioner (eng. *Guidance for EU operators: Implementing enhanced due diligence to shield against Russia sanctions circumvention*, finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/guidance-eu-operators-russia-sanctions-circumvention_en.pdf). Publikationen har inte fått den uppmärksamhet och spridning hos svenska företag som en vägledning av denna natur jämte rådande omständigheter motiverar. En anledning till detta kan vara att vägledningen upplevs som svår att tillgodogöra sig.

Vägledningen har blivit än mer relevant sedan flera skärpta krav för att motverka kringgående har införts i EU:s sanktionsförordningar mot Ryssland och Belarus. Det föreligger bland annat numera krav på att EU-baserade verksamhetsutövare gör sitt yttersta för att säkerställa att dotterbolag etablerade utanför EU inte deltar i verksamhet som undergräver sanktionerna, se artikel 8a i rådets förordning (EU)

833/2014 (Rysslandsförordningen) respektive artikel 8i i rådets förordning (EG) 765/2006 (Belarusförordningen). Från och med den 26 december 2024 gäller vidare att EU-baserade verksamhetsutövare som exporterar produkter på den så kallade slagfältslistan (se vidare i översättningen nedan) som huvudregel är skyldiga att vidta lämpliga åtgärder för att identifiera och bedöma risker för förbjuden avledning eller vidareexport till Ryssland eller Belarus, se artikel 12gb Rysslandsförordningen respektive artikel 8ga Belarusförordningen. Från och med samma datum har alla EU-baserade verksamhetsutövare att säkerställa att dotterbolag etablerade utanför EU uppfyller motsvarande krav, se artikel 12gb.3 Rysslandsförordningen respektive artikel 8ga.3 Belarusförordningen.

Notera: Nya krav på interna efterlevnadsprogram

I förhållande till Ryssland lyder de nya kraven följer.

Rådets förordning (EU) 833/2014

Artikel 12gb

1. Fysiska och juridiska personer, enheter och organ som säljer, levererar, överför eller exporterar gemensamma högprioriterade produkter som förtecknas i bilaga XL till denna förordning ska från och med den 26 december 2024.
 - a) vidta lämpliga åtgärder, i proportion till sin art och storlek, för att identifiera och bedöma riskerna för export till Ryssland och export för användning i Ryssland av sådana varor eller sådan teknik, och säkerställa att dessa riskbedömningar dokumenteras och hålls uppdaterade,
 - b) tillämpa lämpliga riktlinjer, kontroller och förfaranden, i proportion till sin art och storlek, för att på ett effektivt sätt minska och hantera riskerna för export till Ryssland och export för användning i Ryssland av sådana varor eller sådan teknik, oavsett om sådana risker har identifierats på deras nivå eller på medlemsstats- eller unionsnivå.
2. Punkt 1 ska inte tillämpas på fysiska och juridiska personer, enheter och organ som säljer, levererar eller överför gemensamma högprioriterade produkter som förtecknas i bilaga XL endast inom unionen eller till partnerländer som förtecknas i bilaga VII till denna förordning.
3. Fysiska och juridiska personer, enheter och organ ska från och med den 26 december 2024 säkerställa att alla juridiska personer, enheter eller organ som är etablerade utanför unionen och som de äger eller kontrollerar och som säljer, levererar, överför eller exporterar gemensamma högprioriterade produkter som förtecknas i bilaga XL genomför kraven i punkt 1 a och b.
4. Punkt 3 ska inte tillämpas i fall där en fysisk eller juridisk person, en enhet eller ett organ, av skäl som den eller det inte själv orsakat, inte kan utöva kontroll över den juridiska person, den enhet eller det organ som den eller det äger.

I anslutning till detta bör särskilt noteras att EU-kommissionens vägledning nyligen har kompletterats. Vid ett arbetsgruppsmöte inom G7 antogs den 24 september 2024 ett dokument med rubriken *Preventing Russian Export Control and Sanctions Evasion: Updated Guidance for Industry* (se länk i översättningen nedan).

Detta vägledningsdokument innehåller bland annat en uppdaterad lista över varningssignaler för sanktionskringgående och en vidareutvecklad bästa praxis för hur sådana varningssignaler bör hanteras genom fördjupad kund- och transaktionskontroll.

Mot denna bakgrund har ovan nämnda tre myndigheter i samverkan med Kommerskollegium låtit göra följande översättning av EU-kommissionens vägledning.

Översättningen kan beskrivas som fri i så måtto att den skiljer sig åt från hur en översättning av någon av EU:s egna översättningsbyråer skulle ha sett ut. Skälet till detta är att vi aktivt eftersträvat ett normalt svenskt språkbruk, hellre än att försöka hålla oss nära originaltexten. Sammanfattningsvis har vi tagit oss vissa friheter när det kommer till meningsbyggnad och ordval. I syfte att tydliggöra vad som menas har vi därtill på vissa ställen valt att utveckla texten. Detta samtidigt som vi på andra ställen har valt att inte ta med vissa utvecklingar som finns i det engelska originalet. Med detta sagt följer de betydelsebärande delarna av vår översättning i allt väsentligt EU-kommissionens publikation.

Stockholm, oktober 2024

Säkerhetspolisen
Tullverket
Inspektionen för strategiska produkter, ISP
Kommerskollegium

Vägledning för EU-baserade verksamhetsutövare

Genomförande av förstärkt kund- och transaktionskontroll till skydd mot kringgående av sanktionerna mot Ryssland

Innehåll

Introduktion.....	6
Bedömning av risk för kringgående av sanktioner	8
I. Identifiering av hot och sårbarheter	8
II. Riskanalys.....	9
III. Utformning av åtgärder för att reducera risker	9
IV. Implementering av krav på vidtagande av riskreducerande åtgärder.....	10
V. Regelbunden uppdatering	10
Fördjupad kund- och transaktionskontroll	11
a) Allmän bästa praxis	11
b) Bästa praxis för att adressera olika typer av sanktionskringgåenden	13
Varningssignaler för sanktionskringgående hos partnerbolag och kunder	15
Tillgång till EU-kommissionens dokument och resurser.....	16
EU:s visseblåsarverktyg för sanktioner	16
Kontakt.....	17

Introduktion

Som svar på Rysslands aggressionskrig mot Ukraina har EU infört vittgående restriktiva åtgärder (sanktioner) mot Ryssland och Belarus. Ett av målen med sanktionerna är att försvaga den ryska statsledningens förmåga att finansiera kriget.

Drivna av sanktionernas omfattning har ryska personer och företag med kopplingar till det ryska militärindustriella komplexet utvecklat och använt sig av olika tillvägagångssätt för att kringgå sanktionerna. Detta till exempel genom att

- använda komplexa finansiella system, transaktionsupplägg och leveranskedjor,
- förfalska uppgifter om exporterade produkters natur eller ursprung, till exempel i tulldeklarationer, och
- förlita sig på handel via tredje länder, där dessa aktörer ofta kan agera utanför EU:s medlemsstaters jurisdiktion.

Därtill har av EU frysnings-sanktionerade (även kallat ”angivna” eller ”listade”) fysiska och juridiska personer försökt dölja sina tillgångar.

Det finns med anledning av ovan en ökad risk att EU-baserade tillverkare, distributörer, återförsäljare, exportörer och speditörer av produkter och tjänster som omfattas av sanktionerna (hädanefter EU-baserade verksamhetsutövare) hamnar i ett läge där de medvetet eller omedvetet underlättar sanktionskringgående i förhållande till Ryssland. Att EU-baserade verksamhetsutövare på så sätt medverkar till sanktionsbrott minskar sanktionernas avsedda verkan. Alla juridiska personer som har bildats eller instiftats enligt lagen i en EU-medlemsstat är direkt skyldiga att följa EU:s sanktionslagar. Att delta i kringgående kan innebära att verksamhetsutövaren själv bryter mot EU:s sanktioner, vilket kan leda till såväl administrativa som straffrättsliga påföljder. Den ökade risken motiverar att EU-baserade verksamhetsutövare förstärker sitt arbete inom kund- och transaktionskontroll (eng. *due diligence*), särskilt när det kommer till högrisksektorer och komplexa leveranskedjor.

Denna vägledning syftar till att övergripligt beskriva de viktigaste faktorerna för EU-baserade verksamhetsutövare att beakta i sitt kund- och transaktionskontrollarbete. Vägledningen är avsedd att stödja verksamhetsutövarnas insatser inom regel efterlevnad (eng. *compliance*). Vägledningen är tänkt att vara varken uttömmande eller tillämplig på alla sektorer och typer av verksamhetsutövare. Skulle behov uppstå, till exempel med anledning av nya kringgåendemönster, kommer vägledningens lista över rekommenderade kontrollåtgärder att uppdateras.

Notera: Ny gemensam G7-vägledning

Denna väglednings lista över varningssignaler och rekommenderade kontrollåtgärder har kompletterats genom antagandet av en gemensam G7-vägledning, vilken återpublicerats av DG-FISMA: [Preventing Russian export control and sanctions evasion – Updated guidance for industry](#)

Noteras bör att denna väglednings fokus på exportrelaterade sanktioner inte ändrar det faktum att EU-baserade verksamhetsutövare förväntas att vidta adekvata kontrollåtgärder även avseende andra slags aktiviteter som kan resultera i överträdelser av EU:s sanktioner.

Vid sidan av denna vägledning har EU-kommissionen publicerat en lista över produkter med hög prioritet, även kallad slagfältslistan (eng. *List of Common High Priority Items*), och en lista med ekonomiskt kritiska varor (eng. *Economically Critical Goods List*). Dessa listor är avsedda att stödja *dels* kontrollarbete och effektiv regelefterlevnad hos EU-baserade verksamhetsutövare, *dels* åtgärder mot kringgående som vidtas av tull- och brottsbekämpande myndigheter i sådana partnerländer som är beslutna att förhindra att deras territorier utnyttjas för att kringgå EU:s sanktioner mot Ryssland. Bilaga IV i rådets förordning (EU) 833/2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina innehåller en lista över sådana juridiska personer i Ryssland och i vissa tredjeländer som har kommersiella band eller andra nära kopplingar till den ryska militären. Denna lista uppdateras regelbundet. Andra länder publicerar liknande listor.

Bedömning av risk för kringgående av sanktioner

En EU-baserad verksamhetsutövare bör återkommande

- identifiera, bedöma och förstå alla relevanta risker för kringgående som aktualiseras i dennes affärsmodell och försäljningsstruktur, samt
- vidta åtgärder för att reducera dessa risker.

Bedömningarna och åtgärderna bör baseras på i öppna källor tillgänglig information om upplägg och tekniker för sanktionskringgående. En verksamhetsutövare som själv är med och strukturerar sina affärer och transaktioner, snarare än väljer att delta i transaktioner som någon annan strukturerat, är i en bättre position att bedöma risk och vidta adekvata kontrollåtgärder. Vilken intressent i ett visst affärs- eller transaktionsupplägg som har bäst möjlighet att upptäcka sanktionskringgående kan skifta, beroende på vad transaktionen avser.

Som anges i Europeiska kommissionens FAQ (eng. *Frequently Asked Questions*) om EU:s sanktioner mot Ryssland:

EU-baserade verksamhetsutövare måste utföra lämpliga kund- och transaktionskontroller, anpassade efter sina respektive affärsverksamheters specifika egenskaper och riskexponering. Det är upp till varje verksamhetsutövare att utveckla, implementera och regelbundet uppdatera ett internt regelefterlevnadsprogram för EU:s sanktioner som återspeglar verksamhetsutövarens egen affärsmodell och -verksamhet, geografiska verksamhetsområde samt därtill relaterade riskbedömningar avseende kunder, partnerbolag och personal.

För att minimera risken att direkt eller indirekt involveras i sanktionskringgående bör EU-baserade verksamhetsutövare anta ett riskbaserat förhållningsätt och genomföra strategiska stegvisa riskbedömningar enligt följande.

I. Identifiering av hot och sårbarheter

Risk kan beskrivas som förmågan hos en antagonistisk aktör att utnyttja en sårbarhet. EU-baserade verksamhetsutövare behöver vara vaksamma, inte endast på de vanligast förekommande uppläggen för sanktionskringgående, utan även på hur befintliga upplägg utvecklas och nya upplägg växer fram.

Verksamhetsutövare behöver också kartlägga vilka typer av produkter, transaktioner och ekonomiska aktiviteter inom deras affärsverksamhet som riskerar att direkt eller indirekt involveras i upplägg för sanktionskringgående.

Nedan följer några exempel på typer av affärsverksamheter som är extra utsatta och där verksamhetsutövarna med anledning av risken för sanktionskringgående behöver vara extra vaksamma.

Exempel 1: En EU-baserad tillverkare av halvledarenheter. Det är välkänt att dessa produkter är mycket efterfrågade i Ryssland. Både direkt och indirekt export av dessa produkter från EU till Ryssland är förbjuden. Exportvolymen ökar till tredje länder med vilka handeln tidigare var begränsad eller obefintlig.

Exempel 2: En EU-baserad tillverkare av produkter som identifierats i slagfältlistan. Det är välkänt att sådana produkter är mycket efterfrågade i Ryssland och export till Ryssland är föremål för olika typer av exportrestriktioner inom EU.

Exempel 3: En EU-baserad tillverkare av produkter som har en mycket specifik tullklassificering som är uttryckligen föremål för exportförbud.

Exempel 4: En EU-baserad tillverkare av sanktionerade produkter som dock ofta och lätt kan klassificeras felaktigt under en HS-kod¹ som inte omfattas av sanktioner.

Exempel 5: Ett EU-baserat speditorsföretag som organiserar transport till tredje land av ovanstående slags produkter.

II. Riskanalys

EU-baserade verksamhetsutövare behöver bedöma vilka slags risker som deras respektive sektorer, produkter och ekonomiska aktiviteter är föremål för, och förstå hur dessa risker kan komma att materialiseras. För att uppnå detta bör de använda sig av riskindikatorer, typfallsexempel och annan relevant information som återfinns i öppna källor eller som de själva på annat håll erhållit lärdomar kring.

Exempel 1:

- identifierad risk: försök till kringgående i form av köp av våra produkter av bolag etablerade i tredje länder för vidareexport till Ryssland;
- hur kan risken förhindras/reduceras: fördjupad kund- och transaktionsanalys som utförs av särskilt utbildad personal, genomgång och monitorering av efterlevnaden av avtalsförpliktelser hos kunder och partnerbolag i syfte att säkerställa korrekt hantering av produkter och slutanvändning.

III. Utformning av åtgärder för att reducera risker

Hur kan riskerna förhindras? Vilka åtgärder behöver vidtas för att reducera dessa risker? Vilka svenska myndigheter har i uppdrag att öka verksamhetsutövares medvetenhet om denna typ av risker och ge vägledning?

¹ En harmoniseringskod (även kallat HS-kod eller HS-nummer) är en del av ett internationellt standardiserat system med namn och nummer för att klassificera handelsprodukter. Koderna utvecklas och underhålls av Världstullorganisationen (WCO).

IV. Implementering av krav på vidtagande av riskreducerande åtgärder

För att reducera risker för kringgående bör EU-baserade verksamhetsutövare som identifierar områden med högre risk i sin verksamhet, proaktivt införliva resultaten av steg II och III ovan i sina interna regelefterlevnadsprogram med tillhörande rutiner och processer, samt ha etablerade system för uppföljning och kontroll av att de beslutade kraven efterlevs och att de vidtagna åtgärderna är tillräckligt effektiva.

V. Regelbunden uppdatering

Utvecklingen av upplägg för sanktionskringgående och användningen av allt mer komplexa metoder och tekniker för sådant kringgående kräver att kartläggningen av hot och sårbarheter uppdateras såväl regelbundet som vid behov, till exempel när befintliga sanktioner ändras eller nya sanktioner antas. Detta kräver att EU-baserade verksamhetsutövare har rutiner för att följa utvecklingen av sanktionslagstiftningen samt hålla nödvändig information om handelsmönster för sanktionskringgående uppdaterad. Även utbildning av personal i dessa frågor är av avgörande betydelse. Företagsledningen bör vara nära involverad och regelbundet hållas informerad om identifierade hot och risker samt vidtagna åtgärder av företagets regelefterlevnadsansvariga (eng. *compliance officers*).

Genom att anta ett riskbaserat förhållningssätt till sanktionskringgående genom vilket risker såväl identifieras och analyseras som effektivt hanteras, kan EU-baserade verksamhetsutövare hjälpa till att säkerställa att de samlade åtgärderna som vidtas för att förhindra sanktionskringgående svarar upp mot de identifierade riskerna.

Implementeringen av ett sådant riskbaserat förhållningsätt bör också möjliggöra för EU-baserade verksamhetsutövare att koncentrera sina insatser på de mest känsliga fallen och därmed fördela sina begränsade resurser för bästa möjliga effekt.

Fördjupad kund- och transaktionskontroll

Även om det inte finns någon universell modell för att genomföra kund- och transaktionskontroller, bör EU-baserade verksamhetsutövare, efter att ha bedömt riskerna för kringgåenden enligt vad som beskrivs i denna vägledning, anpassa sina insatser för att följa upp de identifierade riskerna. En sådan riskhanteringsmetod bör leda till att EU-baserade verksamhetsutövare vidtar proportionerliga åtgärder. Detta särskilt genom att fokusera sina fördjupade kontroller och förstärka insatser på de sektorer och transaktioner som bedömts vara i störst risk att involveras i kringgåenden.

a) Allmän bästa praxis

Följande frågor utgör exempel på relevanta frågeställningar enligt en allmän bästa praxis vid implementering av fördjupad kund- och transaktionskontroll. Frågelistorna är på intet sätt uttömmande. Vilka frågor som bör ställas i det enskilda fallet är situationsberoende.

På motparts nivå (identifiering och verifiering av partnerbolag, kunder, deras representanter och verkliga huvudmän samt andra möjliga involverade personer av intresse):

- Finns det någon styrkt affärshistorik (eng. *business record*)?
- Vet vi om motparten vidtar några ansträngningar för att upprätthålla egna interna regelefterlevnadsprogram på sanktionsområdet och att säkerställa att de inte deltar i överträdelse av EU:s sanktioner?
- Vilka är de huvudsakliga/verkliga intressenterna i den aktuella transaktionen?
- Är någon av de direkt involverade parterna (kunder, distributörer, agenter, etc.) eller de indirekt involverade intressenterna (slutanvändare, mellanhänder, banker, etc.) föremål för EU-sanktioner (t.ex. som angiva personer i EU:s frysningssanktioner eller i EU:s sektoriella sanktioner)? Är identiteten hos alla sådana intressenter känd?
- Har något av de involverade bolagen genomgått förändringar i sin ägarstruktur vid eller efter införandet av sanktionerna? Blev något av de involverade bolagen upprättat eller etablerat efter införandet av sanktionerna?
- Är något av de involverade bolagen indirekt föremål för frysningssanktioner genom ägande eller kontroll?
- Vem är faktisk slutanvändare? Går det att inhämta ett slutanvändarintyg?

På transaktionsnivå (inklusive i förhållande till penningflöden och godstransport):

- Vilket är produktens ursprungsland?
- Vilka är transitländerna och vilket är destinationslandet? Är något av dessa länder ett grannland till Ryssland eller Belarus, ingår det i tullunion med Ryssland/Belarus genom det Eurasiska ekonomiska samarbetet,² eller är det på annat sätt enkelt att vidareexportera produkter från landet till Ryssland eller Belarus? Är något av länderna känt för att utgöra en hubb för vidareexport, snarare än ett slutligt destinationsland?
- Används komplexa eller ovanliga transportvägar?
- Sedan sanktionerna infördes: Har varornas värde ändrats? Har transaktionsupplägg eller transportvägar ändrats? Har upplägget för transport eller frakt ändrats? Har nya kontraktsvillkor införts?
- Framstår transaktionen ur ett affärsperspektiv som rationell för kunden?
- Hur ser transaktionens finansiella upplägg ut? Framstår upplägget som onödigt komplext?
- Finns det ovanliga eller onormala inslag i transaktionens dokumentation? Finns det uppgifter som inte stämmer överens (till exempel mellan finansiella dokument och köpeavtal)?
- Finns det något annat som avviker från det normala och därför bör ses som en varningssignal (eng. *red flag*)?
- Bör transaktionen med anledning av svaren på ovanstående frågor alls tillåtas? Om ja, bör transaktionen vara föremål för krav på riskreducerande åtgärder, såsom exempelvis slutanvändarintyg, särskilda avtalsklausuler och uppföljande kontroller?

På varu-/tjänstenivå:

- Är produkterna eller tjänsterna föremål för handelsrestriktioner i någon av EU:s sanktionsförordningar eller andra exportkontrollregelverk, som till exempel Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/821 om kontroll av export, förmedling, transitering och överföring av samt tekniskt bistånd för produkter med dubbla användningsområden (PDA-förordningen)?
- Är produkterna inkluderade i listan över produkter med hög prioritet (slagfältslistan) eller listan med ekonomiskt kritiska varor?
- Innehåller någon av produkterna komponenter som enkelt skulle kunna demonteras och användas för andra ändamål? Är någon av dessa komponenter av sådan typ som anges i ovanstående listor?
- Om produkterna är föremål för handelsrestriktioner inom EU i förhållande till Ryssland eller Belarus, har det avsedda mottagarlandet utanför EU infört motsvarande typ av restriktioner?

² Eurasiska ekonomiska unionen, eller Eurasiska unionen, EAEU, är en ekonomisk union för att skapa ett gemensamt ekonomiskt område och en tullunion mellan stater i Europa och Asien. Unionen består i dag av grundarmedlemmarna Ryssland, Belarus och Kazakstan samt Armenien och Kirgizistan.

b) Bästa praxis för att adressera olika typer av sanktionskringgående

Handel: förhindrande av möjlig avledning eller vidareexport av produkter till Ryssland eller Belarus från tredje länder

EU-baserade verksamhetsutövare behöver ha adekvata kontrollåtgärder på plats för att säkerställa att deras dotterbolag och handelspartners inte avleder sanktionerade produkter till Ryssland.

Notera: Skärpta krav i EU:s sanktionsförordningar

Sedan vägledningen publicerades har flera i sammanhanget relevanta lagändringar genomförts. Utöver vad som redan anförts i inledningen till denna publikation angående krav på interna efterlevnadsprogram och kontroll över verksamhet i dotterbolag i tredje land, föreligger det numera även krav i vissa fall på att i kundavtal införa en klausul som förbjuder vidareexport till Ryssland och Belarus, se artiklarna 12g och 12ga i rådets förordning (EU) 833/2014 (Rysslandsförordningen) respektive artikel 8g i rådets förordning (EG) 765/2006 (Belarusförordningen). Därtill har ordalydelsen i de så kallade generella kringgåendeförbuden i Rysslands- och Belarusförordningarna ändrats. För att en fysisk person ska kunna hållas ansvarig krävs inte att denne har haft direkt uppsåt att medverka i ett sanktionskringgående; ansvar ska utkrävas redan om personen varit medveten om att hans eller hennes deltagande kan ha haft en sådan verkan och godtagit den möjligheten, jfr artikel 12 Rysslandsförordningen respektive artikel 1m Belarusförordningen.

Först och främst krävs god kännedom om partnerbolag och kunder, i syfte att kunna bedöma hur pålitliga de är. Alla relevanta kontrakt med företag utanför EU bör inkludera avtalsklausuler som uttryckligen förbjuder vidareexport av produkterna till Ryssland eller Belarus, och som avkräver motparten att, i det fall produkterna planeras att säljas vidare, inkludera en motsvarande klausul i sina kontrakt. Det är avgörande att avtalsklausulen ger upphov till ansvar och kan verkställas enligt den lag som är tillämplig på kontraktet. Klausulen bör tydligt identifieras som ett väsentligt element i kontraktet. Klausulen kan också inkludera krav på efterhandsverifikationer.

Det är upp till medlemsstaterna att genomdriva och verkställa sanktionerna. EU-kommissionens roll är att säkerställa en enhetlig tillämpning i hela unionen och övervaka medlemsstaternas efterlevnad.

Om en sanktionerad produkt, som exporterats från EU till ett tredje land, vidareexporteras till Ryssland eller Belarus, *samtidigt som* den EU-baserade verksamhetsutövaren som var ansvarig för den första exporten har underlåtit att genomföra adekvata kontroller, *så* skulle verksamhetsutövarens underlåtenhet i sig kunna anses utgöra en överträdelse av EU:s sanktionsregelverk.

Eventuell misstänkt verksamhet inom handel bör rapporteras till relevant nationell myndighet, såsom polismyndighet, finansiella underrättelseenheter, tull- och gränsmyndigheter eller relevant tillsynsmyndighet, om sådan finns.

Bank- och finans: förstärkt vaksamhet med avseende på användningen av korrespondentförbindelser

Transaktioner som förlitar sig på korrespondentförbindelser är förenade med särskild risk för sanktionskringgående.

Korrespondentförbindelser är affärsförbindelser mellan finansiella företag, t.ex. banker, som innebär att det ena företaget (korrespondenten) tillhandahåller tjänster åt det andra företaget (respondenten). Tjänsterna kan omfatta såväl respondentens egna transaktioner, som transaktioner som denne utför på uppdrag av kund, inklusive överföringar av medel, internationella handelstransaktioner, remitteringar och gränsöverskridande betalningar.

Finansiella företag som upprätthåller korrespondentkonton för utländska finansiella företag är skyldiga att etablera proportionerliga, riskbaserade förfaranden för förstärkt kund- och transaktionskontroll, med interna regler utformade för att bedöma och motverka de inneboende riskerna med dessa relationer.

När det kommer till sanktionsefterlevnad behöver finansiella företag övervaka transaktioner kopplade till korrespondentförbindelser i syfte att upptäcka och förhindra potentiella försök att bryta mot sanktionerna. Frånsett företagets skyldigheter enligt penningtvättsregelverket, behöver företagets åtgärder ta hänsyn till de särskilda risker för sanktionskringgående som kan vara förenade med en utländsk respondent.

Riskerna kan variera beroende på respondentens profil. I praktiken innebär det att finansiella företag kan komma att behöva genomföra ändamålsenliga riskbedömningar samt efterföljande granskningar i förhållande till de risker som förekommer i:

- den utländska respondentens verksamhet och marknader;
- typen av transaktioner, syftet med dessa och förväntad aktivitet;
- arten och varaktigheten hos relationen med den utländska respondenten; samt
- tillsynsregimen i den jurisdiktion från vilken den utländska respondenten verkar.

Banker och andra finansiella företag behöver utforma och implementera kontroller för att hantera dessa risker effektivt.

Varningssignaler för sanktionskringgående hos partnerbolag och kunder

EU-baserade verksamhetsutövare behöver ha rutiner på plats för att hantera olika indikatorer i sina kommersiella relationer med partnerbolag och kunder som varningssignaler för sanktionskringgående. Skulle någon av nedanstående exempel på indikatorer framkomma i samband med grundläggande kund- eller transaktionskontroll bör EU-baserade verksamhetsutövarers interna efterlevnadsprogram föreskriva krav på fördjupad kund- och transaktionskontroll.

- Det föreslagna affärsupplägget inkluderar indirekta transaktioner (mellanhänder, skalbolag, etc.) utan att detta tydligt kan motiveras av ekonomiska skäl.
- Transaktionen involverar produkter på slagfäلتslistan.
- Involverade företag är belägna i, eller produkterna transiteras genom, länder eller territorier som, baserat på tillgänglig information, är ökända för att nyttjas för sanktionskringgående.
- Det föreslagna upplägget inkluderar bolag med komplexa företagsstrukturer, inklusive till exempel offshorebolag, stiftelser eller truster, som kan ha koppling till aktörer eller länder som är vänligt inställda till Ryssland, eller vars komplexitet inte rättfärdigas av kundens affärsprofil.
- Kunden eller partnerbolaget har nyligen etablerats eller slagits samman med en sanktionerad juridisk person, eller med en juridisk person kopplad till en sanktionerad person.
- Kunden eller partnerbolaget delar adress eller andra kontaktuppgifter med flera olika företag, vilket tyder på att det är ett lagerbolag.
- Kundens eller partnerbolagets ägarstruktur har förändrats i syfte att minska någons ägarandel till under 50 procent.
- Kunden eller partnerbolaget har bytt yttersta ägare eller verklig huvudman strax före eller efter att sanktioner infördes.
- I kundens eller partnerbolagets ägarkrets finns exempel på omfattande överföringar av aktier från sanktionerade personer till nya ägare i form av icke-sanktionerade personer, som dock har olika typer av inbördes kopplingar (till exempel att de registrerats av samma individer eller har en registrerad adress på samma fysiska plats).
- Kunden eller partnerbolaget ägs till under 50 procent av en viss person samtidigt som det finns faktorer som talar för att denne person de facto kontrollerar bolaget.
- Kunden eller partnerbolagets verkställande direktör eller ansvarig chef är aldrig tillgänglig för diskussioner; kommunikationen går via en vanlig anställd eller en representant med generalfullmakt.

Tillgång till EU-kommissionens dokument och resurser

EU-kommissionens webbplats (yttranden, FAQ, etc.): commission.europa.eu/sanctions

Konsoliderad lista över finansiella sanktioner: webgate.ec.europa.eu/fsd/fsf

EU:s sanktionskarta: sanctionsmap.eu

FAQ om restriktiva åtgärder inom flygområdet: easa.europa.eu/faqs/eu-restrictive-measures-against-russia

EU:s visseblåsarverktyg för sanktioner

Delad information om överträdelser av EU:s sanktioner kan bidra till framgång i olika medlemsstaters utredningar och öka sanktionernas effektivitet.

Om du är medveten om möjliga överträdelser av EU:s sanktioner kan du informera EU-kommissionen anonymt genom nedanstående visseblåsarverktyg. Informationen du lämnar kan gälla fakta om sanktionsöverträdelser, omständigheter i specifika transaktioner samt uppgifter om de individer, företag och tredje länder som är inblandade. Informationen kan avse såväl tidigare, pågående eller planerade sanktionsöverträdelser som av dig identifierade system för att kringgå EU:s sanktioner.

Visseblåsarverktyg för sanktioner: europa.eu/eu-sanctions-whistleblower-tool

Kontakt

Små och medelstora företag kan få hjälp från EU Sanctions Helpdesk i den grundläggande kund- eller transaktionskontrollen.

Skicka din fråga till getsupport@eu-sanctions-helpdesk.eu

Om du vill kommunicera direkt med EU-kommissionen:

- Om EU:s sanktioner i allmänhet: relex-sanctions@ec.europa.eu
- Om EU:s sanktioner mot Ryssland: ec-russia-sanctions@ec.europa.eu
- Som en icke-EU-intressent: ec-sanctions-international@ec.europa.eu

Nationella behöriga myndigheter för genomdrivandet av EU:s sanktioner finns listade här: europa.eu/national-competent-authorities-sanctions-implementation.pdf

Har du kännedom om affärsverksamhet som du tror bryter mot exportkontroll- eller sanktionslagstiftning?

Kontakta Polisen genom att ringa 114 14 (talsvar) och säga "tips" eller genom webbformuläret på www.polisen.se.

Om det gäller in- eller utförsel av varor, tipsa Tullverket genom att ringa 90 114 eller använd formuläret på www.tullverket.se.

Vid brottslighet begången på uppdrag av främmande makt kan du kontakta Säkerhetspolisen genom webbformuläret på www.sakerhetspolisen.se.

Du kan även använda dig av EU-kommissionens visselblåsarfunktion (eng. *EU Sanctions Whistleblower Tool*) som du hittar en länk till överst på www.sanctionsmap.eu.

Mer information om sanktioner på svenska

[Sanktioner – Regeringen](#)

[Sanktioner – ISP](#)

[Internationella sanktioner – Kommerskollegium](#)

[Ukrainakriget och tullhanteringen – Tullverket](#)

Utgiven i oktober 2024